

KIBRIS
1974

Türk
Sanayicileri
ve
İş Adamları
Derneği

K I B R I S

İ STANBUL

AĞI STOS 1974

(Yayın No: TUSİAD-T/74.8.3)

Silâhlı Kuvvetlerimizin Kıbrıs'da gerçekleştirdikleri başarılı barış harekâtı nedeniyle Kıbrıs konusu tekrar ön plana çıkmıştır. Kıbrıs konusunda ve özellikle Kıbrıs'daki Türk Cemaatinin ekonomik ve sosyal koşullarına ilişkin olarak kamu oyunca ulaşabilen bilgiler oldukça sınırlıdır.

Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği'nin üyeleri ve konuya ilgi duyanlar için Kıbrıs'la ilgili bilgileri toplamakta yarar görülmüştür. Bu çalışmada, kısa sürede Kıbrıs'la ilgili olarak yapılan bir derlemenin sonuçları verilmektedir.

Kıbrıs'daki Türk Cemaatinin yaşama düzeyini yükseltecek kendi kendine yeter hale getirecek girişimler planlanırken daha yeni ve daha geniş bilgiler gerekeceği şüphesizdir.

Hükümetimizin Kıbrıs politikası çerçevesinde, Türk Sanayici ve İşadamlarının Kıbrıs'ın ekonomik ve sosyal kalkınmasında kendilerine düşen görevleri büyük sorumluluk duygusuyla yerine getirmeleri tabiidir.

Kıbrıs'daki Türk Cemaatinin bulunduğu alanlarda alınmakta olan ciddi güvenlik tedbirlerinden ve geçmişteki belirsizliğin kesin olarak ortadan kaldırılmasından sonra, daha önce değişik nedenlerle Kıbrıs'dan ayrılmış Türklerin ve diğer müteşebbis gruplarının Kıbrıs ile ilgili önemli girişimlerde bulunmaları beklenir.

BİRİMLER

PARA

1 Kıbrıs Lirası = 1000 Mil'e ayrılmaktadır.
Ağustos 1974 itibariyle Cari Döviz Kurlarına göre
1 Kıbrıs Lirası = 37.18 TL.dır. (Dalgalanmaya tabidir.)

Bu raporun kapsamındaki bilgilerin ait olduğu yıllarda
1 Kıbrıs Lirası 1 İngiliz Sterlinine eşit değer göster-
mekte idi.

Ağustos 1974 itibariyle Cari Döviz Kurlarına göre 1 İn-
giliz Sterlini 32.94 TL.dır.

Rapordaki Kıbrıs Liralarını TL. sına dönüştürmede yak-
laşık olarak 1 KL. = 40 TL. esası alınabilir.

ÖLÇÜLER

Mil	=	1.609 km
Mil Kare	=	2.590 km ²
Foot	=	30.480 cm.
Gallon	=	4.545 lt.
Cubic Foot	=	28.316 dm ³

KIBRIS

Kıbrıs Cumhuriyeti Doğu Akdeniz'de Türkiye'nin 40 mil (64 km.) güneyindedir. 9.245 km² yüzölçümü vardır. Sardunya ve Sicilya'dan sonra Akdeniz'in üçüncü büyük adasıdır. İklimi yumuşaktır. Yazlar çok sıcak ve kurudur. Temmuz ve Ağustos aylarında ısı gündüz 38° C ye kadar çıkar. Geceleri hızla bir düşüşle 17° C olur. Kışlar mutedil geçer. Aralık ve Mart ayları arası yağışlıdır. Yıllık ortalama yağış alanlar 38.1, sahil 43.1 Karlıdağ bölgesi 104.1 santim yağış alır. Güneydoğudaki dağlara kışın kar yağar. Nüfusun beşte dördü rumca, geri kalan nüfus türkçe konuşur. Rumca konuşan nüfus Rum Ortodoks kilisesine bağlıdır. Türk nüfusunun dini islâmdır. Kıbrıs bayrağında beyaz zemin üzerine sarı Kıbrıs haritası ve ortada zeytin dalları vardır. Kıbrıs Cumhuriyetinin baş kenti Lefkoşe'dir.

Tarih

İlk Kıbrıslıların adaya nereden geldikleri bilinmemektedir. Adaya ilk yerleşenlerin çevredeki adalarla ticaret yaptıkları sanılmaktadır. Milâttan önce 800 yıllarından itibaren önce Fenikeliler, sonra Asurlular, Mısırlılar, Persler, Romalılar zaptetmişlerdir. Kıbrıs, bir ara Arapların eline geçmiş, sonra Fransızlar hüküm sürmüştür. 1571 yılında Osmanlılar adayı Venediklilerin elinden almıştır. 1878'de İngiltere Türklerle özel bir anlaşma yaparak adanın yönetimini üzerine almış ve 1941'de tamamen kendisine bağlamıştır. 1955'de Kıbrıslı Rumlar bağımsızlık ve Yunanistanla birleşme arzusuyla İngiltere'ye baş kaldırmışlardır. İç savaş 1959'da sona ermiş ve Kıbrıs 1960 Ağustosunda bağımsız bir cumhuriyet haline gelmiştir. Kıbrıs 1960 yılında Birleşmiş Milletler'e kabul edilmiş, 1961'de Common Wealth'e (İngiliz Milletler Topluluğuna) katılmıştır. 1963'lerin sonunda Rum ve Türk halkı arasında başgösteren ciddi çatışmalardan sonra 1964 Nisanında adaya Birleşmiş Milletler Barış Gücü gönderilmiş ve bir arabulucu görevlendirilmiştir. Bu tarihten itibaren tek tük çıkan olaylar dışında adada istikrar nisbî olarak korunabilmiştir. Son yılların önemli olaylarından biri 1970 Martında Makarios'a yapılan suikast teşebbüsü ile aynı tarihte eski İçişleri Bakanı Dr. Georghadjis'in öldürülmesidir.

Yeni bir anayasal yapıya erişme konusunda müzakereler 1968 Haziranında başlatılmıştır. Bu müzakereler bir yanda yeni buhranların doğmasını önlemiş fakat, diğer yandan ekonomik gelişme ve bir arada yasama ümitlerini çıkartmaya sokmuştur. Aralık 1971'de Birleşmiş Milletler Teskilâtına Barış Gücünün adadaki görev süresi

neticede tamamen kaldırmak veya sayısını azaltmak ümidiyle 26 ay daha uzatılmıştır. 1972 başlarında Çekoslovakya'dan ithal edilen harp malzemeleri ile Yunanistan'ın baskısı artarken Makarios Yunanistan'ın Kıbrıs üzerindeki ciddi ilgisine, emellerine karşı açıkça cephe almıştır.

Temsilciler Meclisindeki 15 Türk üye Ocak 1964'den beri meclis toplantılarına katılamamaktadırlar. Onların yokluğunda çıkan kanunlar Anayasayı değiştirmeden devletin idaresinde bazı düzenlemeler getirmiştir.

Anayasa ve Devlet İdaresi

16 Ağustos 1960 tarihinde yürürlüğe giren anayasaya göre, kanun yapma gücü, Kıbrıs halkı tarafından beş yıl için seçilen ve 35 Rum, 15 Türkten meydana gelen Temsilciler Meclisince kullanılmaktadır. Meclis her iki cemaat meclisine verilen hakların dışında bütün konularda yasama yetkisine sahiptir. Cemaat meclisleri her iki cemaat tarafından ayrı ayrı seçilir ve din eğitim ve kültür konularıyla uğraşır. Anayasaya göre yürütme organı bir Rum Cumhurbaşkanı, bir Türk Cumhurbaşkanı yardımcısı ile 7 Rum, 3 Türk üyeden meydana gelen bir Bakanlar Kuruludur.

Türk cemaatinin yasama ve yürütme organlarındaki hakları 1964 yılı Ocak ayında ortadan kaldırılmış ve Anayasaya göre bir Türk'e verilmesi gereken Cumhurbaşkanı yardımcılığı sandalyesinin kaldırılmayacağı açıklanmıştır. 1965 Mart'ında Rum Cemaat Meclisi ilga edilerek görevleri Eğitim Bakanlığına devredilmiştir. 1966 Haziran'ında görevli bütün Türk hakimler görevlerinden istifa etmişlerdir. Adı geçen tarihten bu yana Türkler devlet yönetimi ile ilgili anayasa ile tanınan hakları kullanamamakta, fiilen devlet yönetimine iştirak edememektedirler. Türkler kendilerine ilişkin konularda Türk Cemaat Meclisinde karar vermektedirler.

Nüfus

1971 yılı sayımlarına göre ada nüfusu 639.000 dir. Nüfusun %78'i Rum, %18'i Türk orijinlidir.

Başlıca Şehirlerde Nüfus

(1971 ortası)

Lefkose	11.000	Larnaka	21.400
Limasol	5.500	Baf	11.800
Magosa	4.500	Girne	4.900

Millî Savunma

Millî Muhafız Birliği, tesis edildiği tarih olan 1964'den bu yana eğitim ve teçhizat yönünden çok modernleşmiştir. Anayasa-ya göre askerlik hizmeti mecburidir ve 18-50 yaş arası her erkek 6 aydan 2 yıla kadar askerlik hizmeti görür. Kanun ve düzeni sağlamakla görevli Kıbrıs Polis Kuvvetine ilâveten Türk ve Yunan silâhlı kuvvetleri de adada bulunmaktadır. Anlaşmalarla Yunanistanın adada bulundurabileceği asker sayısı 950, Türkiye'nin 650 olarak saptanmıştır. İngiltere'nin (Akrotur) Akrotiri ve Dekelia'da askerî üstleri vardır.

Ulaşım ve Haberleşme

19 Şubat 1959 tarihli Kıbrıs ile ilgili Garanti Anlaşmasının Kıbrıs'da İngiltere'nin iki egemen üstü korumasına izin vermiştir.

Sosyal Refah

Cumhuriyetin kurulmasından sonra çalışan her erkek, kadın ve diğer bağımlı nüfusu kapsayan bir sosyal sigorta sistemi tesis edilmiştir.

Sosyal sigorta sistemi, işsizlik hastalık, analık, dul, yetim, yaşlılık ve ölüm sigortalarını kapsamaktadır.

Eğitim

Eğitim sisteminden Eğitim Bakanlığı sorumludur. 6 yaşından başlayarak 6 yıl süreli ilk öğretim her çocuk için mecburidir. Her iki toplumda da 6 yıllık ilkokullar bazen anaokul veya 8 yıllık okullarla takviyeli olarak mevcuttur. 6 yıllık eğitimden sonra öğrencilerin ortalama % 75 kadarki imtihan ile ücretli olan orta öğretime devam etmektedirler. Orta öğretimin ilk 3 yılı genel bilgi ve kültür, ikinci 3 yılı ise klasik, fen ve ticarî bilimlerde eğitim verir. Ayrıca teknik, meslek ve tarım okulları da vardır.

Okullar Rum ve Türk okulları olarak ikiye ayrılmıştır. Adada 1971 yılında 556 Rum ilkokulu, 73 orta eğitim okulu, 10 teknik ve meslekî eğitim veren okul (ormancılık koleji ve bir ebe ve hemşire okulu dahil) ve bir öğretmen yetistiren kolej mevcut idi. İstatistiklere göre ortalama olarak bütün okullarda 28 öğrenciye 1 öğretmen düşmektedir. Türk Eğitim Müdürlüğü Türkçe konuşan nüfusun eğitimi işlerini düzenlemektedir ve idaresi altında 10 anaokulu, 227 ilkokul, 15 ortaokul, 5 lise, 4 teknik okul ve 1 öğretmen okulu vardır.

Turizm

Turizm Kıbrıs'da önemli gelişmeler göstermiştir. Uzun yaz aylarında deniz ve güneşten istifadeyi sağlayan birçok plajları ve dağlık yörelerde kış sporlarına imkân veren tesisleri vardır. Girne ve Magosa'da yeni oteller yapılmıştır.

Belçika, Danimarka, Finlandiya, Fransa, Almanya, Yunanistan, İzlanda, İrlanda, İtalya, Lüksemburg, Hollanda, Norveç, San Marino, İsveç, İsviçre, İngiltere ve Amerika Birleşik Devletlerinden gelenlerden vize talep edilmemektedir.

Turizm gelirlerinin uzun dönemde İngiliz üslerinden gelen gelirlerin yerini alması beklenen önemli bir potansiyel olarak görülmektedir. (1970 yılı turizm gelirleri tahmini 8.1 milyon sterling'dir.) 1968'de 5.8 milyon ve 1969'da 7.8 milyon sterling gelir sağlanmıştır. Ancak, gerek orta-dönemde, gerekse Kıbrıs'da ki istikrarsız politik ortam nedeniyle beklenen gelişmeler elde edilememektedir. Devlet, büyük otelcilik şirketleri ile anlaşmalar yapmakta ve bölgesel turizm geliştirme planları uygulamaktadır. 1970'de kurulan Kıbrıs Turizm Organizasyonu bu konularda sorumluluğu üstlenmiştir. Ayrıca bir otelcilik okulu kurulmuştur. Bu konuda eleman yetiştirecek diğer bir enstitü de Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı ve ILO ile müştereken hazırlanmaktadır.

Adayı ziyaret eden ve bir günden fazla kalan turist sayısı, 1971'de 178.598 ve 1972'de 228.309'dur. Turizm gelirleri ağırlıklı olarak artmaktadır ve 1971 yılında 13.1 milyon Kıbrıs lirası karşılıklı döviz geliri sağlanmıştır.

Uygulanan teşvik tedbirleri sonunda 1971 sonu itibariyle otel yatak sayısı 9413'ü bulmuştur. Otel inşaatı devam etmektedir.

Türk kesiminde ise, halen Lefkoşe'de bir tek modern Türk oteli (Saray Oteli) mevcuttur. 150 yataklıdır ve Evkaf İdaresince işletilmektedir. Türk Cemaatinin Turizm faaliyetlerindeki payı %1-2 dolayındadır. Türk kesiminde oldukça uzunca bir sahil seridi bulunan Larnaka kasabasında iki turistik motel inşa halindedir.

Ulaştırma-Haberleşme

Adada demiryolu şebekesi yoktur. Yerleşim bölgeleri asfalt yollarla birbirine bağlıdır. 1969 yılı sonunda 3.400 km. iyi kalite 4.250 km. ikinci kalite asfalt yol mevcut idi.

Kamuya ait ulaştırma araçları yoktur. Ulaşım özel kamyon, otobüs, taksi işletmelerince sağlanmaktadır. Ulaşım araçları sayısı hızla artmaktadır. 1970 yılı sonunda 89.937 adet plakalı araç mevcut idi. 1970 yılında 6 823 araca yeni plaka verilmiştir.

Magosa, Limasol ve Larnaka'daki başlıca limanlara ek olarak Boğaz ve Limni gibi küçük limanlar da mevcuttur. Magosa limanı 1964'de Limasol limanı 1973'de tamamlanmış, Baf ve Larnaka limanları ve dalgakıranları genişletilmeye çalışılmaktadır.

1970 yılında limanlardan 1.418.000 ton ithalât ve 1.527.000 ton ihracat gerçekleştirilmiştir. 6.077 tekne geliş-gidiş yapılmış, deniz yolu ile 32.728 kişi gelmiş 29.183 kişi ayrılmıştır.

Kıbrıs havayolları İngiliz, Yunan ve Kıbrıs havayollarınca ortak olarak işletilmektedir. Tek uluslararası hava limanı Lefkoşe'dedir. 1970 yılında 5.126 uçak 174 681 kişi getirmiş, 174.633 kişi götürmüştür.

Ada içinde geniş bir otomatik telefon şebekesi vardır. Lefkoşe, Larnaka, Magosa, Limasol, Baf, G. rne gibi önemli şehirlerden başka 400 köy bu şebeke kapsamındadır. Telex bağlantısı da ayrıca kurulmuştur.

Türkçe, İngilizce ve Rumca yayın yapan radyosu ve 1957'de kurulmuş bir televizyon istasyonu mevcuttur.

Millî Gelir

Son bilgilere göre fert başına millî gelir, 1971 yılında (495.3 KL) 1.053,8 ₺ dir. Türk Cemaati için ise bu rakamın (215 KL) 559 ₺ - 7.546 TL. dolayında olduğu tahmin edilmektedir.

Sektörlerin Gayri Safi Millî Hasıladaki payları, 1971 yılı itibariyle şöyledir:

Tarım 20.0; Ticaret (toptan ve perakende) % 14.7; İmalât Sanayii % 12; İnşaat % 5.2; Ulaştırma Depolama ve Haberleşme % 9.

Türk kesiminin ekonomik faaliyetlere katkısının tesbitine imkân verecek istatistikî bilgiler mevcut bulunmamaktadır. Tahminlere göre, Türklerin ekonomik faaliyetlere katkısı tarım kesiminde % 15-20; İmalât Sanayiinde % 5; İnşaat % 15; Ulaştırma % 5; Ticarete % 5 dir. Türkler enerji ve madencilik sektörlerinde ise hemen hiçbir ekonomik faaliyete iştirak edememektedirler.

Kıbrıs Rûm yönetimi, 1973'den itibaren 3. Beş Yıllık Kalkınma Planının uygulamasına geçmiştir. Bu ve daha önceki planlar kapsamında ekonomide özellikle imalât sanayiinde hızlı bir kalkınma sağlanmış, ticaret ve turizm sektörü gelişmiştir.

Türk kesiminin genel gelişmeden sınırlı olarak yararlanabilmektedir. Türk Cemaati üzerinde her türlü engelmeye ve farklı muamele bütün şiddeti ile devam ettirilmektedir. Türk kesimindeki sınırlı kalkınma, Türkiye'nin üstün gayreti Kıbrıslı Türklerin azimli, sabırlı ve cesur çabalarına dayanmaktadır.

Tarım

Arazisinin % 65'i tarıma elverişlidir. Çalışan nüfusun % 36'sı tarım sektöründedir. Tarım millî hasılasının % 20'sini oluşturmaktadır. Adanın temel sorunu su yetersizliğidir. Sulama projeleri ve baraj yapımı ile bu sorun giderilmeye çalışılmaktadır. Bugüne kadar 32.500 milyar litre kapasiteli 20 baraj ile 425 adet küçük sulama projesi gerçekleştirilmiştir. Birleşmiş Milletler özel fonunun katkısıyla da yeni projeler geliştirilmektedir.

-
- 1/ Fert başına GSMH Türkiye'de 1971 yılında cari fiyatlarla 6.334 TL., sabit fiyatlarla 4.109 TL. dir. Bu rakamlar 1973 yılı için cari fiyatlarla 7.702 TL., sabit fiyatlarla 4.109 TL. olmuştur. Tüm Kıbrıs için cari fiyatlarla fert başına millî gelir 1971 yılında 868 ₺ dir.

Tarım ürünleri toplam ihraca değerinin yaklaşık olarak yarısını teşkil eder. İhraç olunan tarım ürünlerinin başlıcaları turuncgiller, patates, sarap havuç ve keçiboynuzudur.

kaynaklarının kıtlığı nedeniyle, genellikle (kuru ziraat) uygulanmaktadır. Kıbrısta ekilebilen arazinin ancak % 23'ünde sulu ziraat yapılabilmektedir. Toplam arazinin % 10'u gerçek anlamda, % 13'ü ise mevsimlik olarak sulanabilmektedir. Türk Cemaati için ise sulu ziraatin toplam üretim içindeki payı % 2 dolayındadır.

Tarımsal üretimin % 63'ünü bitkisel; % 29'unu hayvansal ve % 8'ini ise ormancılık ve avcılık ürünlerinden oluşmaktadır. Balıkçılık gelişmemiştir. 1971 yılında adada 400 kadar balıkçı teknesi mevcut idi.

1971 yılına ait üretim miktarları yaklaşık olarak şöyledir:

Buğday	95.000	ton
Patates	200.000	"
Bakla	4.500	"
Tütün	1.100	"
Burçak	3.00	"
Limon	33.000	"
Elma	10.500	"
Yumurta	9.6	milyon düzine
Kuzu	3.100	ton
Koyun	1.180	"
Oğlak	2.500	"
Yün	738	"
Arpa	110.000	"
Havuç	18.000	"
Fasulye	3.500	"
Fiğ	6.000	"
Portakal	163.000	"
Greyfruit	60.500	"
Badem	4.000	"

(13.500 süt ineğinden yılda 17.500 ton süt sağlanmaktadır. Toplam süt üretimi 74.600 Ton/yıldır.)

Tarımsal üretimin yaklaşık % 15 ilâ 20 sinin, Türklere ait olduğu tahmin edilmektedir.

Kıbrıs ekonomisinde ağırlığı olan ürünlerden biri keçiboynuzudur. Yılda yaklaşık 50 bin ton keçiboynuzu üretilmektedir.

Yıl	Ağaç Sayısı	Üretim	İhracat	
			Ton	£
1966	2.444.000	60.000	42.090	267.719
1970	2.575.000	48.768	34.566	864.000

./..

1970 yılında patates üretim 200.000 ton tahmin edilmektedir.

Zeytin üretimi hava şartlarına bağlı olarak büyük değişiklikler göstermektedir. 1965'den 1973'e kadar yeniden 250.000 ağaç dikilmesini hedef alan bir program 1966 yılında uygulanmaya başlanmıştır. Üretimin hem yağ hem de zeytin olarak çoğu dahilde tüketilmektedir. 1969'da 58 ton olan zeytinyağı ihracı 1970 de 260 ton olarak gerçekleşmiştir.

Yıl	Ağaç Sayısı	Üretim Zeytin Yağ (Ton)	
1966	2.385.000	17.000	3.000
1970	2.430.000	7.620	1.016

Adanın en fazla döviz sağlanan üretimi turunçgillerdir. Turunçgil ihracatı ortalama yılda 6.7 milyon sterling (200-230 milyon TL.) gelir getirmektedir. 1970-71 yılında 10 milyon sterling gelir sağladığı tahmin edilen turunçgiller ihracatının gittikçe geliştiği görülmektedir.

Yıl	Portakal Üretim İhracat Kasa		Limon Üretim İhracat Kasa		Greyfruit Üretim İhracat Kasa	
1966	1.944.000	1.425.444	500.000	383.300	1.000.000	1.312.260
1970	2.666.667	2.336.614	1.090.909	766.777	1.450.000	1.355.960

Gittikçe gelişen ve ihracatı artan tarım ürünlerinden biri de havuçtur.

Yıl	Üretim (Ton)	İhracat Ton	£
1966	23.500	17.242	372.000
1970	18.000	15.370	682.000

Tarım kesimindeki ailelerin varısının uğraşı konusu bağcılıktır. Bağcılık bu ailelerin çoğunlukla tek gelirlerini teşkil etmektedir. 1949 yılından bu yana üzümde destekleme uygulaması vardır.

Yıllık üzüm üretimi yaklaşık 100 bin ton dolayındadır.

Şarap üretiminde Kıbrıs ekonomisinde önemli yeri vardır. Her yıl 2 milyon £ değerinde 6 milyon Galon (27 milyon Litre) şarap ihraç edilmektedir.

Temel hububat ürünleri buğda ve arpadır. Yeterli sulama olamadığı için yıllık üretim hava şartlarına bağlıdır.

Yıl	Buğday (Ton)	Arpa (Ton)
1966	35.000	37.000
1970	35.000	110.000

Kıbrısın kuru bir iklime sahip olması hayvancılığın gelişmesini engellemektedir. Birkaç yıl öncesine kadar et üretimi yönünden kendine yeterli olabilmeine rağmen yaşam düzeyinin yükselerek satın alma gücünün artması sonucu et üretimi talebin altına düşmüştür. Buna karşı kümes hayvancılığı ve domuz üretiminde önemli gelişmeler kaydedilmektedir. 1970 yılında 9.200 ton tavuk, 9.8 milyon düzüne yumurta ve 300.000 düzine kuluçka yumurtası (ihraç için) üretimi sağlanmıştır. Aynı şekilde domuzculuk da iç talebi karşılayacak kadar gelişmiştir.

Siğir eti ve peynir yağ gibi mamuller büyük ölçüde ithal edilmektedir.

Otlaklarda sürü besleme şeklinde yapılan hayvancılık sürü sahibinin arazisi olmaması nedeniyle çağdaş üretim tipine dönüştürülememektedir.

Devlet desteği ile yem temin projelerinin uygulanması hayvancılıkta önemli gelişmelere yol açmıştır.

Kıbrıs'da yeni bir konu olan arıcılık için Devlet tarafından kurslar açılmakta ve tesvikler sağlanmaktadır. Bu çerçevede içinde alet edevat dağıtılmaktadır.

Kıbrıs'da özellikle kadınların ilgilendiği konu ipekçiliktir. Fakat özellikle son yıllarda suni elyafların rekabeti ile yeniden canlanamayacak şekilde önemi i yitirmiştir.

Adanın beşte birine tekabül eden 1735 km²'lik alan ormanlıktır. Ormanların çoğu devlet rezervi'dir. Ormanların temel fonksiyonunun erozyonu önlemek olduğu düşünülmektedir. Küçük alanlarda akasya ve okalıptüs yetistirmektedir. Yıllık kereste üretimi 51 bin metre küptür. Ancak bu üretim dahili talebi karşılayamadığı için tüketilen kerestenin dörtte üçü ithal edilmektedir.

İmalât Sanayii

Sanayi Gayri Safi Yurt İçi Gelirin % 12'sini sağlar. Faal nüfusun % 13.3'ü sanayi kesiminde çalışır. Sanayiın ihracattaki payı % 20 dolayındadır.

Hem ihracat ve hem de ithalât ikamesi amacı ile imalât sanayii-ne büyük önem ve öncelik verilmektedir.

1971 yılında, sanayi kesiminin fiilen sağlanan gelişme hızı % 15'e ulaşmış ve % 10 olan olan hedefini aşmıştır.

Ancak, önemli sınaî gelişmeler, Rum kontrolü altındaki bölgele-re inhisar etmektedir.

Kıbrısta ağır sanayi kurulamamıştır. Mevcut sanayi; daha ziyade hafif sanayi karakterindedir. İşletmelerin % 84'ü, besten az işçi çalıştıran küçük işletmelerdir.

Büyük işletmeler tüm işletmelerin % 16'sıdır. Büyük işletmelerin tüm üretimdeki payı değer olarak % 82 ve istihdamdaki payı % 67dir.

1971 yılı nihayetinde işletmeye açılmış 755.000 ton kapasiteli bir rafineri mevcuttur ve son yıllara ait sınaî üretim rakamları aşağıda gösterilmiştir.

	<u>1971</u>	<u>1972</u>
Çimento	303.000 ton	422.500 ton
Sigara	922.8 ton	1.014 "
Bira	10.8 milyon lt.	12.3 milyar lt.
Şarap	10.830.000 galon	..
Zeytinyağı	2.032 ton	..
Ayakkabı	1.933.000 çift	..
Tuğla	34.800.000 adet	..
Karomozaik	1.219.000 m ²	..
Konyak	1.4 milyon lt.	..

./..

Türk kesiminde mevcut işlemler, daha ziyade küçük atölyeler halindedir; Fabrika denilebilecek tesislerin sayısı azdır. Türklerin belli başlı sına kuruluşları şunlardır.

1 Un fabrikası	1 Makarna Fabrikası
1 Dondurma Fab.	2 alkolsüz içki fab.
1 Alkollü içki fab.	1 Sigara fab. (Halen çalışmıyor)
1 Ayakkabı fab.	1 Pastörize süt ve peynir fab.
1 Hayvan yemi fab.	1 Deterjan fab.
1 Trikota fab.	

Ayrıca, çorap ve gömlek gibi giyim eşyası imal eden muhtelif tesis ve atölyelerle, birkaç adet karo mozaik imalâthanesi mevcuttur.

Türk sanayi işletmelerinde çalışanların sayısının 2500 civarında olduğu ve üretim değerinin de toplam 2,5 milyon Kıbrıs lirası (100 milyon TL.) dolayında bulunduğu tahmin edilmektedir.

Madenler

Kıbrısta mevcut başlıca madenler demir karışımı piritler, asbest, krom, alçıtaşı ve manganezli aşı boyasıdır. Bunlar işlenerek çeşitli şekillerde ihraç edilir. Hükümetin madencilik faaliyetlerinden kira maden resmi gibi direkt gelirler 1970 yılında 335.875 sterlingdir. (13 milyon TL.) Ancak asıl gelir kaynağını madencilik şirketlerinin gelirlerinin vergilendirilmesi teşkil eder. Madenlerde çalışan işçi sayısı 5 bin dolayındadır. Maden ürünlerinin tüm ihracat içindeki payı önemli oranlarda seyretmektedir.

Bakırlı pirit Kıbrısın en önemli maden ürünüdür. Bakır grubu madenler, tüm maden ihracatının büyük bölümünü oluşturmaktadır. Kıbrıs bakırının en büyük alıcısı Batı Almanya'dır.

Demirli pirit içindeki kükürt oranının fazlalığı nedeniyle sülfürik asit yapımında kullanılır.

Kıbrısın asbest rezervleri oldukça zengindir. Asbest lif halinde 1970 yılında 25.220 ton ihraç edilmiştir.

Kromun yüksek kalitelisi ihraç edilir ve düşük kalitelisi konsantrasyona tabi tutulur.

Madeni pigmentler rezerv bakımından zengindir. Özellikle boya maddeleri olarak kullanılan bu pigmentler işlenerek veya ham halde satılırlar.

Alçıtaşı da rezervi zengin madenlerden biridir.

Çimento üretimi 1970'de 266.199 tona ulaşmış olmakla birlikte, iç talebi ancak karşılayabilmektedir. (Cyprus Cement Fac.Ltd. 106 bin ton ve Vassiliko Cement Works Ltd.160 bin ton)

Fayans toprağı üretimi ve fayans yapma ise iç talebin üstündür. Bu konuda ciddi rekabet mevcuttur.

Kıbrıs'ın maden rezervleri ve yeraltı sularının bulunması için Birleşmiş Milletler ve Kıbrıs Hükümetince ortak bir proje uygulanmaktadır.

Enerji

Kıbrıs Elektrik Kurumu 1952 yılında bir kamu kuruluşu olarak örgütlendirilmiştir. Kurumun sorumluluğu adaya elektrik sağlamaktır. İki kuvvet merkezi tesis edilmiştir. Larnaka dolayındaki Dhekelia Kuvvet Santralının kapasitesi 84.000 kw., Limasol dolayındaki Moni Kuvvet Santralının kapasitesi 180.000 kw. dir. 1970 yılında üretilen elektrik enerjisi 563.6 milyon kw. saattir.

Yakacak olarak kullanılan odun dahilden sağlanır. Petrol, kömür ve likit gaz ithal edilir. Larnaka dolayında kurulan günde 15 bin varil işleyen 750 bin ton/yıl kapasiteli rafinerinin başlıca ürünleri dahilinde tüketilmektedir.

Ortak Pazar

Kıbrıs'ın ihracatında İngiltere'nin büyük payının bulunması nedeniyle, İngiltere'nin Ortak Pazar'a katılma çabaları Kıbrıs Hükümetince yakından izlenmiş ve İngiltere'ye paralel girişimlerde bulunulmuştur. Kıbrıs EEC ile 19/12/1972 tarihinde ortaklık anlaşması imzalanmıştır.

Anlaşmaya göre, birinci safha 30/6/1977'de sona erecek ve ikinci safha, onu takiben beş yıl sürecektir. Amacı bir Gümrük Birliği'nin tesisidir. İkinci safhanın şartları, birinci safhanın bitiminden 18 ay önce ve başlatılacak müzakereler esnasında tesbit edilecektir.

Birinci safhada, Ortak Pazar, Kıbrıs menşeli sınıflı mamullere, (petrol ürünleri hariç) 70 tarife indirimi uygulayacaktır. Ayrıca turuncuğiller için % 40 indirim ve havuç için ise gümrük muafiyeti kabul edilmiştir.

Kıbrıs ise Ortak Pazar mallarına, anlaşmanın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren % 1 gümrük indirimi uygulayacak ve bu indirim nisbeti, üçüncü yıl başında % 25'e ve beşinci yıl başında ise % 35'e yükseltilecektir.

Bazı sektörlerin himayesi amacı ile veya malî nedenlerle, bazı maddeler bu indirimlerin dışında tutulmuştur. Ortak Pazar ülkelerine "en ziyade müsaadeye mazhar millet" formülü uygulanması esas kabul edilmiştir.

Anlaşmada yer alan özel bir hükme göre, gelecekteki sanayi projelerinin gerçekleştirilmesi için, Kıbrıs'a, belli limitler dahilinde Gümrük Vergileri artırmak veya yeni vergi koymak imkânı da tanınmıştır.

Anlaşmaya ek protokolda ise, Kıbrıs'la İngiltere, İrlanda ve Danimarka arasındaki ilişkilere uygulanacak özel hükümler yer almaktadır.

Ortaklık anlaşmasının müzakere ve sonuçlandırılmasında Türk toplumunun görüşü alınmıştır. Vâki itirazlar üzerine, Anlaşmanın 5. maddesinde, "Uyulamada gerek üye devletler veya bunların vatandaş veya şirketleri ve gerekse Kıbrıs'ın vatandaş ve şirketleri arasında bir ayrıcalık yapılmayacağı" hükmüne yer verilmiştir. Ancak, Avrupa'daki bu hükmün Türk toplumu için yeterli bir garanti sayılamayacağı endişesi mevcuttur.

./..

Dış Ticaret

Kıbrıs'ın ticaret dengesi açık vermektedir. Bu açık görünmeyen işlemlerle net gelir fazlası ve dış ülkelerden net sermaye akımı ile kapatılmakta ve sonuç olarak genel denge fazlalık göstermektedir.

1971 yılında ticaret dengesi çıkışı 59.3 milyon Kıbrıs lirası olduğu halde, görünmeyen işlemlerden sağlanan net 52.2 milyon Kıbrıs liralık gelir nedeniyle açık 7.1 milyon Kıbrıs lirasına düşmüştür, sermaye hareketlerinden sağlanan 18.1 milyon Kıbrıs lirası net fazlalık ödemeler dengesinin gelir fazlasıyla kapatılmasını mümkün kılmıştır.

Görünmeyen işlemler içinde özellikle, adadaki İngiliz üslerinden ve askerî birliklerin (Birleşmiş Milletler, Türkiye ve Yunanistan'a ait birlikler) harcamalarından sağlanan gelirlerin önemi büyüktür. Bu kanaldan sağlanan gelir, 1971 yılında 33.3 milyon liraya ulaşmıştır. Turizmde 13.6 milyon ve hariçteki Kıbrıslıların transferlerinde de 6 milyon Kıbrıs liralık döviz sağlanmıştır.

Kıbrıs'ın ithalatı 1972 yılında 315.9 milyon \$ ihracatı ise 133.4 milyon \$'dır. Ticaret dengesindeki açık, görünmeyen işlemlerin net gelir fazlası ve dış ülkelerden vaki net sermaye akımı ile kapatılmaktadır.

İthalatın % 40'ına yakın kısmını ham maddeler; % 25'ini yatırım malları; % 25'ini tüketim malları ve geriye kalan % 10'unu ise yakıt ve diğer müteferrik maddeler teşkil etmektedir.

İhracatın % 66'sı tarım ve 20-25'i ise sanayi ürünleridir.

1972 yılı itibarıyla, ihracata en önemli yeri işgal eden maddeler şunlardır.

	TL.	%
Turunçgiller	511.454.000	24.3
Madenler (Demir ve bakır ürünleri, bakır konsantresi, amiyant, krom, toprak boya v.s.)	350.525.000	16.7
Patates	290.777.000	13.8
Alkollü içkiler ve ham alkol (zivanıa)	183.650.000	8.7
Yaş ve kuru üzüm	64.132.000	3.0
Ayakkabı ve ayakkabı akm.	37.008.000	1.8
Givim eşyası (ayakkabı hariç)	57.106.000	2.7

Kıbrıs'ın dış ticaretinin, memleketler ve bölgeler itibariyle dağılımı ise 1972 yılı rakamlarına göre şöyledir:

İthalât	%
İngiliz Milletler Camiasında (İngiltere 27.9)	31.5
AET'den	26.5
Bulgaristan, Çekoslovakya, Doğu Almanya, Macaristan, Polonya, Romanya ve SSCB'den	6.7
Diğer ülkelere (Yunanistan 5.4, Türkiye 0.7)	35.3

İhracat	%
İngiliz Milletler Camiasına (İngiltere 41.4)	43.0
AET'ye	14.7
Anlaşmalı Memleketlere	16.0
Diğer ülkelere (Yunanistan 3.5, Türkiye 2.7)	26.3

Türkiye'ye yapılan ihracatın % 74.9'u, re-eksport edilen maddelerdir. (Sigorta, motorlu taşıtlar, radyo, televizyon, film, v.s.)

Dış ticarete Kıbrıs Türklerinin payı; ithalâta % 3-4 ve ihracata ise, % 1-2 dolayındadır. Gerek ithalât ve gerekse ihracat genellikle Rum firmalarca yapılmaktadır.

Yatırımlar

1967-1971 yılları arasında uygulanan İkinci Kalkınma Planında yatırımlar için 186 milyon sterlin ve stok artışları için 10 milyon sterlinlik bir hedef alınmıştır. İkinci Plan döneminde her yıl GSMH da % 7 oranında artış sağlamak için yapılacak toplam yatırım 66.6 milyar sterlinlik kısmı kamu kuruluşlarının kalanının özel kesimce gerçekleştirilmesi planlanmıştır.

1972-1976 yıllarında uygulanacak Üçüncü Kalkınma Planı ise ihracatta % 8-10 arasında bir artışı sanayi üretiminde 20 milyon sterlinlik büyümeyi ve turizm sektöründe gelişmeyi hedef almıştır.

Kıbrıs'ta sabit sermaye yatırımlarının gerçekleşmesi 1970 yılında 53.4 ve 1971 yılında ise, 57.9 milyon TL.sı olmuştur.

Yatırımların, GSMH'ya oranı, 1970'de % 23.5 ve 1971'de ise % 22.4'tür.

1971 yılında yatırımların sektörler itibariyle dağılımı konut % 33.7, ulaştırma, depolama ve haberleşme % 19.3, imalat sanayi % 12.1, tarım % 7.4, elektrik, gaz ve su % 6.6, toptan ve perakende ticaret % 5.2, inşaat sektörü % 2.4, madencilik ve taşocakları % 2.1, kamu idaresi ve hizmetler % 11.2'dir.

Türk kesimindeki yatırımlarda, konut inşaatı ağırlık taşımakta, konutu Türk yönetimince yapmakta olan altyapı yatırımları tabiiyetmektedir.

1973 yılı Rum yönetimi Carî Bütçesinin giderleri 43.940.486 KL. ve gelirleri ise 49.711.177 KL. dolayındadır. Bütçede 5.770.691 KL. lık bir fazlalık vardır. Kalkınma Bütçesi harcamaları da 16.814.271 KL. olarak tesbit edilmiştir. Carî bütçe fazlaları konsolide fonda toparlanmakta ve oradan da Kalkınma Bütçesi harcamalarının finansmanında kullanılmaktadır.

Devlet gelirlerinin % 52.8 ini vasıtalı vergiler, (ithalde alınan gümrük resmi, ithalat ve ihracat rıhtım resmi, istihlak vergileri, % 23.6 sini vasıtasız vergiler (gelir vergisi, emlak vergisi, damga resmi, tescil ve ruhsat harçları, veraset vergisi v.s.); % 11.2 sini çeşitli harçlar ve hizmet karşılıkları ve % 12.4 ünü de diğer gelirler (faizler, kiralar, imtiyaz bedelleri, piyango, gayrimenkul satış bedelleri, para cezaları ve sair gelirler) teşkil etmektedir.

./..

1963 yılı Aralık ayında başlayan cemaatler arası çarpışmalardan sonra, Kıbrıs hükümetiyle Türk cemaati arasındaki bağlantı kopmuş ve Türk cemaati kendi imkânları ve Anavatanın yardımıyla ayrı bütçe yapmak ve devlet hizmetlerini Türk bölgelerinde bizzat yürütmek zorunda kalmıştır. Rum tarafı ile sadece elektrik ve içme suyu ve kısmen de telefon ve posta irtibatını korumuştur. Ulaştırma bakımından da Rum bölgelerindeki yollardan (Rum kontrolüne tâbi olarak) yararlanabilmektedir. Ayrıca, tapu, gümrük, pasaport ve çeşitli ruhsat işlemleri (otomobil, radyo, televizyon, av tüfeği ruhsatları gibi) Rum yönetiminin tekelinde kalmıştır.

1973 yılı Türk yönetimi gider bütçesi, (Cari Bütçe) ve (Kalkınma Bütçesi) olmak üzere iki kısımdan oluşmakta idi.

Cari bütçe giderleri	9.000.000 KL.
Kalkınma bütçesi harcamaları	2.300.000 KL.

1973 bütçesinin gelirlerinin, 633.345 KL.lık kısım mahalli kaynaklardan ve 1.218.007 KL.sı 1971 ve 1972 Bütçesi tasarruflarından ve 9.448.648 KL.lık kısmı da 1973 Türkiye bütçesinden yapılacak yardımla karşılanması öngörülmüştür. Çok düşük olan bütçe gelirlerinin yükseltilebilmesi için Türk yönetimince, vergi sisteminin ve maliye teşkilâtının ıslahına çalışılmaktadır.

Gelirler içinde en büyük pay gelir vergisine aittir. 1973 yılında bu vergiden 300.000 KL.lık (%47.4) bir gelir beklenmekte idi. Aynı yıl için harçlar ve hizmet karşılığı olarak 127.332 KL.; araba ruhsatı ve sürüş ruhsatı olarak 24.000 KL. damga resmi olarak 14.000 KL. ve müteferrik gelirler olarak ise 168.013 KL. tutarında bir gelir sağlanacağı tahmin olunmuştur.

Türk toplumu, Rum hükümetine de, vasıtalı vergi şeklinde bazı vergiler ödemektedir. Bu gibi vergi gelirleri, tabiatıyla Türk yönetimi bütçesinin gelirleri dışındadır.

Pazar Olanakları

Kıbrısta yapılan yatırımların müteşebbis (Commonwealth Producer) "İngiliz Milletler Topluluğu" üreticisi niteliğini kazanmaktadır. Bu nitelik müteşebbise, İngiliz Milletler Topluluğuna ve Britanya Kolonilerine Kıbrıs için uygulanan özel tercihli tarife ve nisbetlerle ihracat olanağını vermektedir.

Yatırım Koşulları

Kıbrıs'a gelen yabancı sermayeye Kıbrıs sermayesi ile eşit imkânlar tanınmaktadır. Yabancı sermayeli yatırımlar ön izine tâbidir. Yerli sermayedar ile işbirliği zorunluluğu yoktur. Fakat yerli sermaye ile ortaklık gören projeler tercih edilmektedir. Yabancı sermayenin yatırım taleplerinin incelenmesinde, girişimin Kıbrıs ekonomisine ve ödemeler dengesine katkısı, yatırımın amacı, büyüklüğü, sağlayacağı döviz imkânları, mevcut sanayi kuruluşlarıyla rekabet ilişkisi ve nihayet yerli yabancı ortak payları dikkate alınmaktadır.

Yatırım izini verilen yabancı sermayeli kuruluşlar, yabancı ortak payına düşen her türlü transferleri döviz olarak ve yeni izinler gerekmeden yapabilmektedirler.

Kıbrısın Dünya Bankası ile olan ilişkisi nedeniyle yatırımcıların Dünya Bankası ve bankaya ilişkili kuruluşların kredileme olanaklarından yararlanmaları mümkündür.

Kıbrıs GATT ile olan anlaşmalar dolayısıyla GATT'ın gelişmekte olan ülkelere tanıdığı teşvik uygulamalarından yararlanabilmektedir. Bunlar:

- Yeni sanayi kuruluşlarını koruma
- Geçici ödemeler dengesi zorluklarına karşı kota ve benzer kısıtlayıcı tedbirler alma,
- Ekonomik kalkınma için özel teşebbüs yatırımlarını destekleme olanağını vermektedir.

Vergiler

Kıbrısta vergi yılı ile takvim yılı aynıdır. Sermaye üzerinden alınan herhangi bir vergi yoktur. Gelir vergisi bir yıl önce elde edilen tüm kazançlar ve o yıl için sağlanacak ücret ve maaşlar üzerinden alınır. Maaş ve ücretler basit bir tablo üzerinden vergiye tâbidir. Maaş kapsamına, ödeme yanında ilgiliye sağlanan ek imkânların nakdî değeri -lojman, servis arabası vs.- de dahildir.

Kurumlar Vergisi

Şirket kârları 1 Kıbrıs lirası üzerinden 425 mil (%42,5) Kurumlar Vergisine tâbidir. Fakat Kurumlar Vergisi tahakkuku bir stopaj niteliğindedir. Kârın dağılımı halinde pay alan kişiler, ödenen Kurumlar Vergisini Gelir Vergisi mükellefiyetlerinde mahsup etme olanağına sahiptirler.

Mükerrer vergilemeyi önlemek için İngiltere, Danimarka, İsveç, Norveç ve Yunanistanla vergi anlaşmaları yapılmıştır.

Yabancı Sermaye yatırımları ilk üç yıl Kurumlar Vergisinden muaf tutulmaktadır.

Kıbrısta kurulmuş bir Anonim Şirketin yıllık kârının 7 bin Kıbrıs lirasından (yaklaşık 280 bin TL.) az düşük olması ve bu şirketin kârından 5 bin Kıbrıs liralık kısmı yedek akçe olarak ayırması halinde Kurumlar Vergisi % 25'e düşmektedir.

Gelir Vergisi

Hakiki şahısların tâbi oldukları gelir vergisi oranları bazı örnek gelir dilimleri itibarıyla aşağıda gösterilmiştir;

Gelir Dilimi

<u>£</u>	<u>TL</u>	<u>Vergi oranı</u>
400	16.000	Muaf
400-700	16.000-28.000	% 7,5
2000-2500	80.000-100.000	%25
4000-5000	160.000-200.000	%50
5000 den fazla	200.000 den fazla	%60

Tesvik Tedbirleri Uygulaması

Sabit sermaye yatırımlarında uygulanan "yatırım indirimi" oranları yatırım türüne göre şöyledir:

Tesis ve Makine Yatırımlarında	%30
Otel Binalarında	%25
Sınai Yapılarda	%20
Diğer Yapılarda	%10

./..

Amortisman için teçhizat ve matede değişik süreler tanınmıştır. Sınai yapılar da amortisman süresi 25 yıl diğer yapılar da 33 yıldır.

Madenlerle ilişkili özel yatırım indirimi oranları ve amortisman süreler tanınmaktadır.

Bir takvim döneminde faaliyetin zararlı sonuçlanması halinde zararın müteakip yıllara kaydırılarak elde edilecek kârlardan mahsubuna izin verilmektedir.

Gümrük vergisi uygulamasında genellikle tüm makine ve teçhizatın gümrükten muaf olarak ithali mümkündür. Ayrıca üretimde kullanılan ham madde, yardımcı malde ve diğer maddelerin gümrük muafiyeti veya indiriminden yararlanmasını sağlayan bir uygulama mevcuttur.

Bu tip teşvikten yararlanamayan mallarda ise, bu tip ithalatın kullanılması ile üretilecek malların ihracında vergi iadesinden yararlanılabilmektedir.

Yeni bir sınai tesisin veya makine ve teçhizatın ithali özel ithalat lisansına tâbidir. Bu lisansın verilmesinde ülkenin sanayileşme politikası ve iç rekabet koşulları dikkate alınmaktadır.

Yeni sınai kuruluşlar belli süre dış rekabete karşı korunmaktadır.

Kıbrıstaki milli ve geniş yabancı banka sisteminden yeni yatırımlar için kolaylıkla kredi temin etme olanağı mevcuttur. Banka sisteminin uluslararası para-kredi piyasalarıyla yakın ilişkisi vardır.

Başlıca büyük şehirlerde sanayinin gelişmesi için sanayi bölgeleri belirlenmiştir. Lefkoşe, Limasol ve Larnaka'da ise Sanayi Siteleri bulunmaktadır. Bu sitelerde sınai kuruluşlara alt yapısı tamamlanmış arazi düşük bir kira bedeli üzerinden 99 yıl süre ile kiralanmaktadır. Halen Lefkoşe Sanayi Sitesinde 50 sınai kuruluş, Limasol sanayi sitesinde ise 10 sınai kuruluş bulunmaktadır.

Magosa'da bir serbest bölge tesisi konusunda hazırlıklar yapılmaktadır. Daha önce Lefkoşe Havaalanı civarında da bir serbest bölge tesisi düşünülmüştür.

Kıbrısta yabancı uyruklu idareci ve teknisyenler ile aileleri efradının ikamet ve istihdamı konusunda sınırlama uygulanmamaktadır.

./..

Gümrük

Kıbrısta gümrük resimleri oldukça düşüktür. İngiliz Milletler Topluluğuna dahil ülkelerden alınan ithalâta tercihli tarife uygulanmaktadır. Bazı mallar için gümrük tarifesi şöyledir:

	Tercihli Tarife	Normal Tarife
Motor yakıtı	£11.300 mil	£11.300 mil/100 galon
Sigara	£11.500 mil	£11.750 mil/1.000 adet
Pamuklu mallar	£2	£10
Motorlu taşıtlar	£50	£65
Parfümler	£85	£125

Para-Banka

İngiliz, Yunan, Türk ve Kıbrıs bankaları, Kıbrısta çok geniş ve ileri standartda bankacılık hizmeti sağlamaktadır. Kıbrıs ile sterlin sahası arasında kıvr transferi konusunda çok müsait koşullar mevcuttur.

1963 yılından bu yana Kıbrıs Merkez Bankası, emisyon sorumluluğu yürütmektedir.

1963 yılında Kıbrısta bir de kalkınma Bankası kurulmuştur. Banka karma teşebbüs niteliğindedir. Kıbrıslı müteşebbise teknik yardım da sağlamaktadır. Kıbrısta para-banka gelişmeleri şöyledir:

Yıl	Tedavüldeki Banknot	Mevduat	Banka Kredileri	Döviz Rezervleri
1967	14.7	85.4	70.3	64.7
1968	16.9	98.4	80.9	72.1
1969	18.4	113.4	93.3	79.7
1970	19.7	123.4	101.5	92.8
1971	23.0	148.4	113.6	..
1972	28.3	179.4	138.6	..

Banka kredilerinin 1971 yılında sektörler itibariyle dağılımı ise şöyledir.

Ticaret	% 33.6
İnşaat	% 18.2
İmalât	% 15.9
Tarım	% 10.6
Turizm	% 5.1
Madencilik	% 2.2
Diğer	% 14.4

Kooperatifler

Kıbrısta özellikle kırsal alanlarda kooperatifler çok önemli bir örgütlenme şeklidir. Kooperatifler ortakların kısa vadeli kredi temin eder, tarımsal girdileri sağlar, tarım ürünleri pazarlanmasında faaliyet gösterir.

1959 yılında Türk bölgelerindeki kooperatifler Kooperatif Kalkınma Bakanlığı ile ilişkilerini keserek Kıbrıs Türk Kooperatif Merkez Bankasının idarî denetimine girmişlerdir.

1970 yılı başında 237 bin Rum üyesi bulunan 300 Rum kooperatifi ve 17 bin Türk üyesi bulunan 300 Türk kooperatifi faaliyet halinde idi.

İstihdam

Kıbrısta kalifiye işgücü yetersiz olmakla beraber tam istihdama yakın bir seviyede istihdam temin edilmiştir. Aylık işsizlik oranı 1970 yılında % 1 dolayında idi. Faal nüfus içinde bu oran 2810 kişiyi ifade etmektedir.

İşçi eğitimine ilişkin programları kamu kuruluşları desteklemek ve ILO'dan yardım sağlanmaktadır. Sanayicilerin katkısıyla süratli bir işçi eğitimi programına 1970 yılı içinde başlamıştır.

1970 yılı içinde sanayi ilişkileri oldukça durgun geçmiştir. 142 anlaşmazlıktan 35'i greve girmiş 4725 işçinin katıldığı bu grevler sonucu 5938 işçi/gün kaybedilmiştir. Bu rakam 1969'da 17602 işçi/gün ve 1968'de 42598 olmuştur.

Toprak Kullanımı

1945 yılında çıkan Toprak Mülkiyeti Kanunu toprak üzerinde kesin ve açık mülkiyet hakkı tesisine imkân vermektedir. Toprakta özel

mülkiyet hakkı, maden ve tarımsal eserleri kapsamayacak şekilde tanınmıştır. Ayrıca, arazinin çok küçük birimlere ayrılmasını önleyecek hükümler de bulunmaktadır. Arazi ile ilgili tüm in-tifa, kira ve ipotek gibi işlemler tescile tâbi olup ayrıca devlete ait arazi çeşitli şekillerde kira v.s gibi yollarla kullanılabilir. Yabancılar ise ancak izin alarak arazi sahi-bi olabilirler.

1965'de yenilenen gayri menkul edinme kanunu ile ikinci ipotek, ipotek devri ve ipotekli mal devri konularında kolaylıklar ge-tirilmiştir.

1969'da kanunlaşan arazi kullanım kanununda arazilerin ekono-mik büyüklüklerde kalmasını sağlayacak hükümler ve küçük bi-rimlerin birleştirilmesine ait düzenlemeler mevcuttur.

Geçinme Koşullarına Bir Örnek

1971 yılı sonu itibariyle Kıbrıs'ta ortalama kira mobilyasız bir ev için 300-720 sterlin/yıl, ve mobilyalı bir ev için 480-1.200 sterlin/yıl idi. Yılda 150 sterlin ile 450 sterlin ödeyerek mo-bilya kiralamak da mümkündür. Hemen bütün aileler likit gaz kul-lanır. Ortalama dört kişilik bir ailenin LPG gideri ayda 1 ster-lin dolayındadır. Gene aynı büyüklükte bir aile elektrik için (ısıtma ve pişirme için de kullanılmadığı takdirde) ayda 2.50 sterlin ve su için 2 sterlin harcamaya yapar. İthal malı yiyecek-ler pahalıdır. Ev hizmetleri için aylık 20-30 sterline yardım-cı bulunabilir.

1974 Yılında Kıbrıs

1974 yılında olaylar dışında Kıbrıs'ın en önemli sorunu, bütün dünyada olduğu gibi, enflasyondur. Halen fiyat artışları yılda % 14 veya 15 oranında seyretmektedir. Hükümetin enflasyonu dur-durmak için aldığı sert tedbirler ise sanayide olumsuz sonuçlar ortaya çıkarmaktadır.

Petrol ambargosu Kıbrıs'ı etkilememişse de hemen 4 misline ula-şan fiyat artışı her şehirli ailenin oto sahibi olduğu bu ülke-de aile bütçesini sarımsaktadır. Petrol müşterilerini kullanan ba-zı sanayilerde de fiyat artışlarının olumsuz etkileri görülmüştür.

Enflasyonun bir diğer sonucu da artan gıda maddeleri fiyatlarıdır.

Bu gelişmeler karşısında hükümet bir "fiyatlar ve ücretler poli-tikası" uygulamaya yönelmiştir.

Enflasyonun etkilerini azaltmak için memurların ve işçilerin ücretleri üç ayda bir hayat pahalılığı endeksine göre gözden geçirilmektedir.

Kıbrıs ekonomisinin temel sorunu pek de sağlam olmayan üç ayağa dayanması olarak özetlenebilir. Tarım, turizm ve İngiliz üslerinden gelen gelir. 1972 ve 1973'deki kuraklık yüzünden tarımla uğraşanlar büyük sıkıntıya düşmüştür. 1971'den beri tarımda büyüme hızı sıfırdır. Tarımdaki duraklama millî gelirdeki artış hızının hedef alma 7.4 yerine gayri safi oranında gerçekleşmesine imkân vermiştir.

Kıbrısta su sıkıntısı üzerinde en çok durulan bir konudur. Dünya Bankasının açtığı kredi ile Baf'da 36 milyon sterlin tutarında bir sulama projesi başlatılmıştır. Fakat uluslararası uzmanlar yegâne çarenin Türkiye'den borularla su getirmek olduğu görüşündedirler. Tarımın karşılaştığı zorluklar tarımdakileri sorun iç piyasaya yönelik ve gelişme olanağı bulunmayan uğraşı konularının dışına çıkmak, ihracata dönük üretim konularını seçebilmektir. Kıbrıs'ın ihracat hedefi Afrika ve Arap ülkeleridir.

Kaynaklar:

1. Investing In Cyprus, The Cyprus Trade Centre, Nov.1973
2. The Economist, July 20,197
3. T.Odalar Birliği Kıbrıs Raporu, O.Dizdaroğlu, Haziran 1973
4. Mustafa Renksizbulut, Kıbrıs'ın Ekonomik ve Mali Durumu Raporu
5. Cyprus, An Economic Survey Barclays Bank, 1972
6. The Europa Year Book 1972
7. U.N. Monthly Bulletin of Statistics

TABLO 1

Turizm
Gelen Turist Sayısı

	1967	1968	1969	1970
Birleşik Krallık	35.976	41.970	56.132	60.056
İsrail	1.614	3.320	4.718	3.814
Yunanistan	6.542	8.292	9.964	9.305
ABD	6.472	11.428	10.720	10.401
Lübnan	2.367	3.415	7.134	8.995
TOPLAM (Diğerleri Dahil)	68.397	88.472	118.006	125.580

Bir gün için gelenler hariç.

TABLO 2

EĞİTİM
(1970-71)

		R U M		T Ü R K	
Müesse- seler		Öğret- Öğrenci- men Sa-Sayısı yısı		Müesse- Öğren- seler ci	
İlk Öğretim	556	2.206	68.054	227	16.700
Orta Öğretim (Kamu)	41	1.074	24.825	15	} 7.600
Orta Öğretim (Özel)	32	531	13.041	-	
Teknik ve Mesleki Öğ.	10	288	4.379	4	
Öğretmen Okulu	1	19	279	1	

Kaynak: Maliye Bakanlığı, Araştırma ve İstatistik Dairesi,
Lefkoşe.

TABLO 3

Ulaştırma

	Araç Sayıları			
	1967	1968	1969	1970
Özel Otomobil	35.424	40.135	46.463	52.585
Taksi	1.918	2.103	2.386	2.570
Kamyon	12.795	13.455	13.897	13.722
Motosiklet	11.293	12.096	13.331	13.765
Traktör	6.078	6.298	7.037	7.295
TOPLAM	67.508	74.087	83.134	89.937

TABLO 5

Gemi Ulaşımı

(Bin Ton)

	1967	1968	1969	1970
Her tonaj Girişi-Gemiler	4.308	4.510	4.867	4.667
Yükleme	1.425	1.532	1.496	1.527
Döşeme	991	1.016	1.265	1.418

TABLO 6

Sivil Havacılık

	1967	1968	1969	1970
Uçuş Mesafesi	1.453.00	1.714.000	1.651.000	3.017.000
Gelen Yolcu Say.	116.26	133.925	165.544	174.681
Giden " "	120.68	133.229	167.309	174.633
Gelen Yük	1.39	1.150	1.402	1.644
Giden Yük	2.59	3.277	3.930	6.119

TABLO 7

Ekonomik Aç dan Faal Nüfus
1968 1970

S e k t ö r l e r	1 68		1969		1970	
	000	%	000	%	000	%
Tarım, Ormancılık, balıkçılık	97.0	37.5	96.0	36.6	95.5	35.0
Madencilik	5.2	2.0	5.1	1.9	4.9	1.8
İmalât, elektrik gaz, su ve temizlik hizmetleri	34.9	13.5	36.1	13.8	37.5	14.1
İnşaat	24.8	9.6	24.8	9.5	25.3	9.5
Ticaret	22.5	8.7	24.0	9.2	25.0	9.4
Ulaştırma ve Haberleşme	10.9	4.2	11.4	4.4	12.0	4.5
Merkezi Hükümet ve Cemaat Kuruluşları	20.0	7.7	21.5	8.2	22.0	8.2
Askeri Hizmetler	6.4	2.5	6.2	2.4	6.0	2.4
Otel, lokanta, eğlence yerleri	8.2	3.2	8.5	3.2	8.7	3.2
Diğer	28.7	11.1	28.4	10.8	29.1	11.9
TOPLAM	258.6	100.0	262.0	100.0	266.0	100.0

1960 Nüfus sayımı ve 1962 sanayi ve sanayide çalışanlar anketlerine dayanılarak yapılan tahminlerdir.

TABLO 8

Dış Ticaret

(Bin ₺)

Yıl	İthalât	İhracat	Denge
1966	55.368	29.238	- 26.119
1967	59.712	29.697	- 26.130
1968	70.944	36.959	- 30.015
1969	86.462	40.903	- 33.985
1970	98.229	45.189	- 53.040

TABLO 9

Ödemeler Dengesi

(Milyon ₺)

	1967	1968	1969	1970
İhracat f.o.b.	28.5	35.2	39.6	42.6
İthalât f.o.b.	-51.8	-61.8	-75.3	-86.0
Ticaret Dengesi	-23.3	-26.6	-35.7	-43.4
Görünmeyen Gelirler	39.8	45.2	54.6	59.9
Görünmeyen Ödemeler	-15.1	-19.0	-22.0	-24.9
Görünmeyen İşlemler Dengesi	24.7	26.2	32.6	35.0
Cari İşlemler Dengesi	1.4	- 0.4	- 3.1	- 8.4
Kısa Vadeli Sermaye Hareketi	0.4	0.8	3.1	3.9
Uzun Vadeli Kredi	0.2	- 0.3	- 4.3	2.1
Diğer uzun vadeli sermaye	3.5	4.2	6.0	8.4
Diğer resmi uzun vadeli serm.	- 0.5	- 0.5	5.3	0.2
Net Sermaye Hareketi	3.6	4.2	10.1	14.6
Net Hata ve Noksan	2.8	0.4	- 0.2	4.2
TOPLAM DENGİ	7.8	4.2	6.8	10.4

TABLO 10

İTHALAT-İHRACAT
MADDELER

İ t h a l â t	1968	1969	1970	İ h r a c a t	1968	1969	1970
Gıda	9.132	11.832	13.726	Gıda Mad.	16.318	18.846	19.230
İçki ve Tütün	1.077	1.136	1.190	Portakal	3.841	4.352	3.683
Ham Mad.	1.977	1.859	2.284	Patates	4.426	4.795	6.517
Gaz ve Yağ	6.006	6.365	6.994	İçki ve Tütün	3.405	3.844	3.849
Petrol Ürünleri	5.631	5.976	6.629	Ham Mad.	13.143	12.941	14.859
Hayvani ve Neba- ti Yağlar	900	900	1.450	Demirli Prit	3.063	3.172	2.588
Kimyasal Mad.	6.892	7.190	7.620	Bakır Konsan- tresi	4.005	4.370	5.257
Sanayi Mad.	22.046	21.022	28.455	Diğer Bakır Ala- şımaları	2.773	2.264	3.533
Demir-Çelik	3.381	3.740	5.740	Gazlar ve Yağlar	46	30	16
Makina ve Taşıt				Hayvani ve Neba- ti Yağlar	324	221	135
Araçları Malz.	17.627	23.816	27.525	Kimyasal Mad.	81	390	249
Diğer Makinalar	7.623	7.489	10.503	Sanayi Mad.	514	864	1.024
Elektrik Makina- ları	4.371	5.292	6.415	Makina ve Taşıt			
Taşıt Araçları				Araçları Malz.	1.751	2.381	3.579
Malz.	5.633	8.181	10.607	Diğer Sanayi Mad.	809	883	1.563
Çeşitli imalat				Diğer	568	503	685
Malz.	5.156	6.178	6.706				
Diğer	2.132	2.074	2.275				
TOPLAM	70.945	76.462	98.229	TOPLAM	36.959	40.903	45.189

(İngiliz Silâhlı Kuvvetleri tarafından Adadaki İngiliz Üsleri için yapılan ithalat)

TABLO 11

İTHALAT-İHRACAT
(ÜLKELER)

İ t h a l â t	1968	1969	1970	İ h r a c a t	1968	1969	1970
Avusturya	768	721	874	Belçika	414	537	295
Belçika	1.220	1.582	1.771	Çekoslavakya	371	360	372
Fransa	3.093	3.928	4.174	Danimarka	261	295	415
Batı Almanya	5.365	6.897	7.085	Fransa	1.047	942	1.198
Yunanistan	2.929	4.071	5.226	Doğu Almanya	433	830	1.014
Hindistan	587	505	775	Batı Almanya	6.955	6.994	8.115
İsrail	475	1.595	2.847	Yunanistan	775	1.006	1.242
İtalya	7.405	6.400	6.000	İtalya	1.893	2.786	2.576
Japonya	2.168	3.111	3.788	Lübnan	450	447	519
Lübnan	1.732	1.140	1.323	Hollanda	1.979	1.563	1.404
Hollanda	2.228	3.046	3.275	İspanya	1.851	1.098	1.031
Hollanda Antilleri	368	-	-	İsveç	240	195	383
Portekiz	1.062	656	780	Türkiye	70	119	253
İsveç	1.151	1.205	1.606	Sovyet Rusya	1.837	2.410	2.289
Türkiye	221	299	383	İngiltere	13.724	16.028	17.352
Sovyet Rusya	1.606	2.319	2.027	U.S.A.	513	522	512
İngiltere	23.895	26.309	28.874				
U.S.A.	3.459	4.095	6.554				
Yugoslavya	1.573	1.736	1.568				

(Aadadaki İngiliz üsleri için yapılan ithalat hariç)

TABLO 12
Gayri Safi Sabit Sermaye Yatırımları
(Milyon ₺)

Gayri Safi Sabit Sermaye Yatırımları	1967	1968	1969
Konut	10.4	13.1	15.1
Konut Dışı Yapılar	4.1	5.3	5.6
Diğer İnşaat	4.5	4.7	6.3
Ulaştırma Araçları	3.3	4.3	7.9
Makina ve Diğer Teçhizat	10.3	14.4	16.1
Toplam Gayri Safi Sabit Sermaye Yatırımı	32.6	41.8	51.0
Toplam Gayri Safi Sabit Sermaye Yatırımı (1958 fiyatları ile)	27.0	32.5	35.7

TABLO 13
Gayri Safi Sabit Sermaye Yatırımlarının Sektörel Dağılımı
(Milyon ₺)

Sektörler	1967	1968	1969
Tarım	3.8	2.9	3.7
Madencilik	0.3	1.4	1.0
Sanayi	8.9	13.4	16.6
Ulaştırma ve Haberleşme	5.2	6.4	11.1
Dağıtım - Hizmetler	3.0	3.7	2.3
İnşaat	10.9	14.0	16.3
TOPLAM	32.6	41.8	51.0

TABLO 14
Bütçe

G e l i r l e r		H a r c a m a l a r	
Vasıtasız Vergiler	7.08 .450	Tarım ve Ormancılık	714.971
Vasıtalı Vergiler	15.9 .000	Sulama	181.433
Resim ve Harçlar	3.87 .075	Kamu Hizmeti	731.879
Faiz Gelirleri	2.25 .900	Kıbrıs Ordusu ve üç-	
Kiralar	52 .000	lü anlaşma	139.672
Cezalar	9 .000	Gümrük ve İstihsal	
Piyango Gelirleri	97 .000	vergisi	333.943
Diğer Çeşitli Gelirler	41 .020	Kamu Borç Ödemeleri	2.365.456
Taşınamaz Malların Satışı	5 .000	Emeklilik aidatı ve	
		Bağışlar	1.165.500
		Hayat Pahalılığı Ö-	
		demeleri	1.535.500
		Sağlık	1.923.184
		Polis	2.305.203
		Subvansiyon ve Yar-	
		dımlar	1.300.000
		Eğitim	4.268.704
		Diğer	10.787.241
TOPLAM	31.21 .445	TOPLAM	27.752.686

1971 Bütçesi: Gelirler £37.900. 00, Giderler £32.300.000
Transfer Harcamaları £5.600.000

TABLO 15

Kalkınma Bütçesi 1970
₺

	(₺)
Sulama	1.747.900
Kara Yolu	1.269.381
Liman	2.135.161
Tarım	1.226.986
Ticaret ve Sanayi	563.574
Hava Alanları	513.828

1971 Kalkınma Bütçesi Toplam Harcama

TABLO 16

Milli Gelir

(Milyon ₺)

	1967	1968	1969	1970
Gayri Safi Yurt içi Hasıla	150.6	166.1	189.3	200.7
Tarım	32.1	32.5	38.9	35.3
İnşaat	10.4	12.2	14.5	16.9
Dış Alem Gelirleri	6.4	6.6	9.1	8.8
Gayri Safi Milli Gelir	157.0	172.7	198.4	209.5
Aşınma Payı	-7.6	-8.4	-9.6	-10.1
Net Milli Gelir	149.4	164.3	188.8	199.4
Subvansiyon Hariç Varsıtali Vergiler	11.8	13.1	14.2	15.7
Net Milli Hasıla	161.2	177.4	203.0	215.1
Aşınma Payı	7.6	8.4	9.6	10.1
Gayri Safi Milli Hasıla	168.8	185.8	212.6	225.2
İthalât Fazlası ve dış Borçlar	8.7	10.9	16.3	23.6
Toplam Kaynaklar	177.5	196.7	228.9	248.8
Toplam Harcamalar				
Özel Tüketim Harcamaları	115.9	129.7	143.9	156.6
Kamu Tüketim Harcamaları	18.7	20.9	24.0	25.8
Gayri Safi Sermaye Yatırımları	32.6	39.6	48.4	55.7
Stok Artışı	3.9	0.1	3.5	1.9

TABLO 17

GAYRİSAFİ YURTİÇİ HASILA
ÜRETİM FAALİYET KOLLARINA GÖRE
(1958 Yılı Üretici Fiyatları ile)

Milyon Kıbrıs Pound'u			
Faaliyet Kolları ve Toplamları	1968	1971	
1. Tarım	27.6	41.6	
a. Çiftçilik	27.1	40.8	
b. Ormancılık	0.1	0.2	
c. Balıkçılık	0.4	0.6	
2. Madencilik ve Taşocakçılığı	0.2	9.0	
3. İmalât Sanayii	15.8	24.6	
4. Elektrik, gaz, su	3.1	5.2	
5. İnşaat Sanayii	6.5	10.9	
6. Ticaret	19.6	30.7	
7. Ulaştırma ve haberleşme	11.9	18.7	
8. Mali müesseseler	16.6	22.6	
9. Hizmetler	3.8	12.7	
10. Eksi: İzafi banka hizmetleri masrafları	-	-	
11. Devlet hizmetleri	7.7	11.8	
12. Toplam	123.9	187.8	
13. İthalât vergisi	9.0	13.3	
14. İstatistikî fark	5.2	7.0	
15. Gayri safi yurt içi hasıla	138.1	208.1	

TABLO 18

Fiyat Endeksi
(1967=100)

	1968	1969	1970
Genel Endeks	103.8	106.2	108.8
Gıda ve İçki	104.3	108.6	110.1
Kira	99.9	101.1	106.2
Isıtma ve Aydınlatma	104.2	104.2	102.5
Ev Aletleri	109.5	112.3	116.0
Aile Giderleri	103.8	104.7	107.9
Giyecek	101.5	102.4	104.2
Diğer	106.4	108.3	113.1

TABLO 19

TÜRKİYE - KIBRIS
TİCARİ İLİSKİLERİ
TÜRKİYE'NİN KIBRIS'TAN İTHALATI

	Miktar (Ton)	Değer (Bin TL)
1970	..	-
1971	-	-
1972	101.726	16.639
1973	91.949	14.654

TABLO 20

TÜRKİYE'NİN KIBRIS'A İHRACATI
İHRACATI

	Miktar (Ton)	Değer (Bin TL)
1969	..	2.704
1970	8.145	6.870
1971	308	1.439
1972	6.850	26.098
1973	11.592	64.309

TABLO 21,

1969 YILINDA TÜRKİYE NİN KIBRIS'A İHRACATI

Maddeler	Miktar(kg)	Kıymet(TL)
Yeşil mercimek	68 10	130662
Borülce	14 70	25600
Limon	80 00	157500
Kestane	14 65	35820
Fındık(Standart I)	3 40	36389
Sıramalı fındıklar	8 53	128735
Ceviz	10 52	136119
Kayısı	4 00	47600
Kırmızı biber	0 00	2452
Mahlep	0 00	6930
Kış yemi	26 02	97146
Kendir tokumu	4 00	14400
Ceviz kök boya	1 00	4860
Şeker(Rafine edilmiş)	700 00	522720
Şeker	1 52	9000
Güllac	1 00	13003
Rakı	0 68	3115
Mermer(diğer)	75 10	54435
Çimento	2000 00	180000
Tababette veya veteriner- likte kullanılan ilâçlar	23	1756
Doldurulmuş sinema filmi	20	2071
Sessiz veya hem sesli hem ses ihtiva eden diğér sinema filimleri	2 99	226401
Diğér filmler	52	7182
Suni müstahsarlardan mamul esya	5	350
Tabii deri seyahat eşyası	171	2755
Deri giyim esvası	129	15264
Ceviz ağacı	33(m ₃)	23451
Meşe ağacı	6(m ₃)	4799
Meşe kalınlığı (5mm)	19(m ₃)	13478
2mm kadar olan ağaçlar	0 00	3569
Kitaplar	4 39	44727
Türkçe basılmış neşriyat (gazete)	27 04	267619
Takvim kâğıttan	599	42504
Pamuk gaz mensucat	72	3402
Kasarlı pamuk gaz mensucat	130	2540
Özel apreli yüksek kaliteli mensucat	1 59	38118
Sentetik mensucat	360	8733
Adi pencere camları(17mm)	17 533	15281
(1.8-2.5mm)pencere camı	37 566	25054

./...

Maddeler	Miktar (kg)	Kıymet (TL)
(2.6-3.4mm) kalınlıkta pencere camı	35573	27607
(3.5mm ve daha fazla kalın olan) pencere camı	9409	9647
Diğer camlar	6406	8300
Cam mutfak esyası	24841	58639
Soba	1459 adet	7083
Buzdolabı	10990 (100 adet)	91936
Buzdolabı (diğer)	104 (1 adet)	1240
Soğutma tertibatlı diğer cihazlar	67 (1 adet)	1350
Çamaşır makinesi	126 (2 adet)	1546
Rende makineleri	850 (1 adet)	4600
Elektrik süpürgeleri	65 (1 adet)	1399
Plak (boş)	830 adet	3661
Doldurulmuş plaklar	10254 adet	37449
Kol ve yaka düğmeleri	27 kg.	4045
1969 ihracatı		2.704000 TL.

KIBRIS'TAKİ BANKALAR

- Kıbrıs Merkez Bankası (Central Bank of Cyprus) P.K.1087, 36 Metochiou Sk., Lefkoşe
- Kıbrız Bankası Ltd. Sermayesi 3.000.000 K.Lirası P.K.1472 Phaneromeni Sk., Lefkoşe
- Kooperatif Merkez Bankası Ltd., sadece üye teşekküllere kredi açar. P.K.1447, Gregoriou Afxention sk., Lefkoşe
- Kıbrıs Halk Bankası Ltd. (Cyprus Popular Bank Ltd.) Atina ve T.P.O.'Connor sk. köşesi, Limasol. Sermayesi 500.000 Kıbrıs Lirası
- Kıbrıs Türk Kooperatif Merkez Bankası Ltd. Mahmut Paşa Lefkoşe P.K. 1861
- Güven Türk Anonim Şirketi P.K. 1742 Girne Sk., Lefkoşe. Sermayesi 111.480 Kıbrıs Lirası
- Kıbrıs Kalkınma Bankası Ltd. (The Cyprus Development Bank Ltd.) Sermayesi 1.000.000 Kıbrıs Lirası. Yeni kurulan sanayilere orta, uzun vadeli kredilerle işletme kredisi açar. Lefkoşe

YABANCI BANKALAR

- Barclays Bank International Ltd. P.K. 2081 Metaksas meydanı Lefkoşe
- The Chartered Bank P.K. 1097 Lefkoşe
- Lombart Banking (Kıbrıs) Ltd. P.K.1661 Metsis Han, Metaksas Meydanı, Lefkoşe
- National and Grinollays Bank Ltd. P.K.2069 Baf Sk. Lefkoşe
- Türkiye İş Bankası - Lefkoşe ve Magosa'da şubesi var.

ESHAF VE TAHVİLÂT

- Janus Banker Şirketi (Janus Exchange Co. Ltd.,) Lefkoşe

SİGORTA

- Kıbrıs Genel Sigorta Şirketi (The General Insurance Company of Cyprus Ltd.) P.K.1668 Lefkoşe.

TİCARET VE SANAYİ ODALARI

- Kıbrıs Ticaret ve Sanayi Odası P.K.1455 Lefkoşe
- Mağaza Ticaret ve Sanayi Odası P.K.777 Magosa
- Larnaka Ticaret ve Sanayi Odası P.K.18 Larnaka
- Limasol Ticaret ve Sanayi Odası P.K.347 Limasol
- Baf Ticaret ve Sanayi Odası P.K.1 Baf
- Lefkoşe Ticaret ve Sanayi Odası P.K.1455 Lefkoşe
- Türk Kıbrıs Ticaret Odası P.K.718 Girne Cad.99 Lefkoşe

İŞVEREN TEŞEKKÜLLERİ

- Kıbrıs İşveren Federasyonu P.K.1657 Lefkoşe
- Kıbrıs İnşaat Müteahhitleri Derneği 2 Voulgari Sk. Lefkoşe
- Limasol Müteahhitler Derneği 18 İpiros Sk. Limasol
- Lefkoşe Bölge Mühendis İşveren Derneği, 103 Eptanizou Sk. Lefkoşe
- Türk İşverenler Derneği 6 Aros Sk. Lefkoşe

ENDİKALAR

- Kıbrıs Devlet Memurları Sendikası 2 Andreos Demetriou Sk. Lefkoşe 4649 üye.
- Kıbrıs Demokratik İşçi Birliği Kimon Sk.10 Lefkoşe 2500 üye

./...

- Kıbrıs Türk İşçi Federasyonu Müftü Ziyai Sk.13 Lefkoşe
3800 üye
- Pankıbrıs İşçi Federasyonu Arkemos Sk.32 Lefkoşe
37.000 üye
- Bağımsız Sendikalar Birliği 1 Menandrou sk. Lefkoşe
1.000 üye
- Kıbrıs İşçi Konfederasyonu P.K.1138 Lefkoşe
20.000 üye